

Akademický rok: 2025-2026

Disertační práce – posudek oponenta

Jméno a příjmení studenta: MgA. Štěpán Soukup (aka Epos 257)

Název práce: Dýmová hora

Slovní hodnocení:

Disertační práce *Dýmová hora* magistra Štěpána Soukupa se skládá ze šesti částí. Za prvé ze samotného textu disertační práce. Za druhé z rukopisu knihy. Za třetí z grafického návrhu knihy. Za čtvrté z mapy Prahy s vyznačenými místy vztahujícími se k tomuto uměleckému projektu. Za páté ze sborníku textů věnovaných tematice lidí bez domova. Za šesté ze tří krátkých video-prací.

Část těchto podkladů se vztahuje k uměleckým a aktivistickým projektům Štěpána Soukupa, které realizoval mezi lety 2014 až 2019. Ty byly završeny výstavou v Muzeu hlavního města Prahy těsně před Covidovou pandemií a konferencí zaměřené na téma chudoby, na níž vystoupila široká škála odborníků, odbornic, veřejně známých intelektuálů a intelektuálek.

Další část odevzdané disertační práce pokrývá posledních pět let, v nichž autor zpracoval nasbírané zkušenosti a znalosti z předchozích pěti let do rukopisu knihy, která by měla být publikovaná nakladatelstvím NAVU.

Ve svém posudku se převážně zaměřím na rukopis knihy, který ze šesti obdržených částí považuji za stěžejní výstup z celé disertační práce. A to ze dvou důvodů. Za prvé považuji práce vzniklé v průběhu prvních dvou let studia za dostatečné a proto splňují podle mého názoru všechny předpoklady k úspěšnému dokončení doktorského programu. A to včetně zmíněného sborníku vzniklého na základě autorem organizované konference. Za druhé, pro mě byl tento text velkou výzvou, jak se k němu vztáhnout a najít k němu kritický odstup.

Okolo roku 2014 se Štěpán Soukup – známý pod pseudonymem Epos 257 – seznámil se skupinou lidí bez domova, kteří dlouhodobě pobývali ve vágních prostorech nákladového nádraží Žižkov. V křovinách na pomezí

komplexu měli několik stanů a v nedalekém údolí opalovali měděné kabely, které pocházely ze samotného nádraží nebo z přilehlých opuštěných budov. Nasbíranou měď a další kovy pak donášeli do sběrných dvorů. Od činnosti opalování produkující hustý černý dým také pochází název celého disertačního projektu.

Jeho autor s jednotlivými členy této skupiny stále udržuje kontakt. Spoustu setkání vedl ve formě nahrávaných rozhovorů, které mu pak posloužily jako primární zdroj k realizaci samotného rukopisu. Podle Epose se jedná o tisíce hodin audiozáznamů. Autor jednotlivé rozhovory rozdělil na základě tematických celků, které se odrážejí v označení jednotlivých kapitol – Mezi kolejema, Z kopce, Na vlastní kůži, Děti z Dýmové hory.

Podle poslední věty z úvodního textu disertační práce: *Manifestace života sama o sobě je uměním* odkazuje k umělecké tradici neoavantgardních hnutí konce 50. a z počátku 60. let. Tato snaha o vymanění se ze služební funkce umění a pokusu etablovat uměleckou praxi jako revoluční nástroj poznání a seberealizace je přítomna i v práci se sebraným materiálem. Velký důraz je kladen na neformální podoby promluv jednotlivých aktérů a aktérek, a na popisy vyhraněných situací mezi lidmi bez domova.

Problém nastává v okamžiku, kdy autor do sledu jednotlivých úryvků rozhovorů vstupuje se svým kritickým aparátem nabytým studiem na vysoké škole. Tedy schopností rozlišovat mezi spontánním a formálním jazykovým projevem a potřebou vztahovat osobní k univerzálnímu. Najednou se z předkládané formy imerzivního zážitku s lidmi na okraji společnosti stává něco jiného. Dostáváme se do teritoria uměleckého výzkumu na pomezí reflexe sociální práce, antropologie a sociologie. Výsledný rukopis takto postrádá hlubší analýzu strukturálních společenských vztahů, vyznačuje se omezeným množstvím poznámek pod čarou a nedostatečným odkazováním na sekundární literaturu.

Rozkročenost v různých formálních řešeních dovedla autora k širokému spektru způsobů jak se vztahuje k jím zkoumanému fenoménu chudoby a subjektům – lidem bez domova. Za prvé je to právě téma chudoby samotné, a

to ze sociologického hlediska. Za druhé je to problém alkoholismu a drogové závislosti, která způsobuje ve společnosti radikální podoby chudoby, na nějž lze pohlížet z pozice sociologie, antropologie nebo psychiatrie. Za třetí je to participativní akce (teorie umění) ve formě výroby pomníků s jedním z aktérů předloženého rukopisu, s tím je spojená i zajímavá forma deníkového záznamu. Za čtvrté je to téma recyklace vzácných kovů realizovaná právě městskou chudinou, které je blízké například antropologii a politologii. Za páté je historiografický popis jednoho místa a lidí s ním spojených. Poslední dva body považuji za tu nejinspirativnější část textu.

Pokud si mohu dovolit malou odbočku. Osobně mě na tématu disertační práce zajímá politologické téma třídy, v tomto kontextu – lumpenproletariátu. Rukopis nám nepřímo umožňuje nahlédnout do této (českým akademickým prostředím) opomíjené společenské vrstvy, která vždy byla a stále je důležitou hybnou silou soudobých společností. Je společenským aktérem, který má své vlastní zájmy, své specifické motivace a potřeby.

Ale zpět k faktickému obsahu rukopisu. V několika jeho pasážích je popsáno závažné chování jednotlivých aktérů a akterek, které je podle mého názoru zpětně těžko prokazatelné. Například tendence ke konspiračním teoriím (str. 23) a donášení policii (str. 231). Dále v zaslaných podkladech jsem nenašel, že by jednotliví aktéři a atěrky dali písemný souhlas s publikováním jejich životních příběhů. Navrhuji tyto body ještě před potencionálním vydáním knihy upravit, tak aby splňovaly standardy akademické práce.

Z předcházejících odstavců by se mohlo zdát, že nepovažuji tuto disertační práci za dostatečnou. Ale není tomu tak. Myslím si, že se v ní nachází velký potenciál a zaměřuje se na společensky důležitá témata. Pouze nacházím ve výsledném rukopisu formální nevyváženost, v kontextu autorem vytýčených témat.

Pokud by se mělo jednat o umělecké dílo, doporučuji pracovat pouze s rozhovory a s jejich potenciálem radikálně Jiného, odkrývající destruktivní schopnosti kapitálu a občanské společnosti.

Na druhou stranu, pokud by se Štěpán Soukup rozhodl k pojetí knihy

jako uměleckého výzkumu, který by poskytl čtenářstvu nový a neotřelý pohled na téma soudobé chudoby, navrhuji text zkrátit, soustředit se na jeden vyhraněný tematický okruh a doplnit ho poznámkovým aparátem a sekundární literaturou.

Závěrečné hodnocení:

Z výše zmíněných důvodů navrhuji poněkud komplikované hodnocení.

Předložený rukopis doporučuji k přepracování. Přičemž zbývající přílohy disertační práce *Dýmová hora* považuji za zdařilé a navrhuji magistra Štěpána Soukupa k získání titulu Ph.D.

Posudek vypracoval: doc. Jiří (Jirka) Skála, Ph.D.

Místo a datum: V Praze, 24. listopadu 2025

